

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

N. Ματσανιώτης: Παιδιάτρος, Δημόσιος Άνδρας**Γ. Π. ΧΡΟΥΣΟΣ**

Αξιότιμες και αξιότιμοι κ. Συνάδελφοι,

Σήμερα έχει σχεδόν κλείσει ένας χρόνος από το θάνατο του ομότιμου καθηγητού της Παιδιατρικής, Ακαδημαϊκού Νικολάου Ματσανιώτη. Ο αείμνηστος Ματσανιώτης αποτελεί ένα σημαντικό σταθμό στην Ιστορία της Ελληνικής Ιατρικής, και ειδικότερα της Παιδιατρικής. Για να αντιληφθούμε καλύτερα τη θέση του στο χώρο και το χρόνο θα πρέπει να κάνουμε μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία της νεώτερης Παιδιατρικής στη χώρα μας.

Στον Ελλαδικό χώρο, την αρχαία Ιατρική ακολούθησαν η Ελληνιστική και η Βυζαντινή Ιατρική, ενώ μετά το σκότος των τεσσάρων αιώνων Τουρκοκρατίας, η σύγχρονη Ιατρική επαναφέρθηκε στον τόπο από Έλληνες που σπούδασαν στο εξωτερικό, κυρίως σε Ευρωπαϊκές Ιατρικές Σχολές. Ο πρώτος σύγχρονος Έλληνας παιδίατρος, ο Ψαριανός υφηγητής Αντώνιος Βιτσάρης, επέστρεψε στη χώρα από τη Γερμανία στα μέσα του 19ου αιώνα. Η Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, υπό τον κοσμήτορα Γεώργιο Μακκά, ίδρυσε την Πρώτη Πανεπιστημιακή Παιδιατρική Κλινική ("Κλινική Νοσημάτων Παιδών") στην Αστυκλινική Αθηνών, με απόφασή της το 1855, ενώ η διδασκαλία του μαθήματος άρχισε την επόμενη Ακαδημαϊκή χρονιά. Αν σκεφτεί κανείς ότι το πρώτο σύγχρονο Παιδιατρικό Νοσοκομείο του κόσμου ιδρύθηκε στο Λονδίνο στις αρχές του 19ου αιώνα (Great Ormont St.), η φτωχή και εξαντλημένη από τη δουλεία και πολέμους Ελλάδα ήταν πολύ πρωτοπόρα στις ιατρικές επιλογές της.

Η Παιδιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών υπήρξε μοναδική στη χώρα μέχρι την ίδρυση της αντίστοιχης κλινικής στη Θεσσαλονίκη στο πρώτο τέταρτο του 20ου αιώνα. Υπό την ηγεσία μιας σειράς εκλεκτών, αειμνήστων καθηγητών παιδιατρικής τα ονόματα των οποίων περιλαμβάνονται παρακάτω

- Αντώνιος Βιτσάρης (1855-1882)
- Αναστάσιος Ζίννης (1879-1899)
- Νικόλαος Πεζόπουλος (1899-1906)
- Χρήστος Μαλανδρινός (1906-1916)

- Νικόλαος Δελαπόρτας (1916-1927)
- Αναστάσιος Αραβαντινός (1928-1929)
- Γεώργιος Μακκάς (1929-1935)
- Κωνσταντίνος Χωρέμης (1946-1966)
- Νικόλαος Ματσανιώτης (1966-1993)

η Κλινική περιπλανήθηκε σε διάφορα Νοσοκομεία της Αθήνας (Αστυκλινική, Δημοτικό Βρεφοκομείο, Οφθαλμιατρείο, Κτήριο Ράινεκ), ώσπου εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Νοσοκομείο Παίδων η Αγία Σοφία το 1926.

Επι καθηγεσίας των Κωνσταντίνου Χωρέμη και Νικολάου Ματσανιώτη, η Πανεπιστημιακή Παιδιατρική Κλινική, αλλά και η ίδια η Παιδιατρική σαν πεδίο της Ιατρικής στη χώρα μας, αυξήθηκαν ποσοτικά και εξυψώθηκαν ποιοτικά. Και οι δύο καθηγητές διεκρίθηκαν στην Ακαδημαϊκή Παιδιατρική, στη διοίκηση, αλλά και στα γράμματα, και διετέλεσαν μέλη της Ακαδημίας Αθηνών. Επι Κ. Χωρέμη ιδρύθηκε εξαιρετικό Ερευνητικό Εργαστήριο, μια καινοτομία για την εποχή, και άρχισαν να ξεχωρίζουν οι πρώτες εξειδικεύσεις της Παιδιατρικής. Επί Ν. Ματσανιώτη θεμελιώθηκε και ολοκληρώθηκε το ιδιόκτητο Πανεπιστημιακό Χωρέμιο Κτήριο, στο οποίο στεγάζεται το υπερσύγχρονο Χωρέμιο Ερευνητικό Εργαστήριο, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν χωριστές μονάδες στις πιο πολλές εξειδικεύσεις της Παιδιατρικής. Επί Κ. Χωρέμη, η Κλινική άρχισε να εκδίδει περιοδικό Γενικής Παιδιατρικής, το οποίο παράγεται ανελλιπώς και στην ώρα του για πάνω από 40 χρόνια. Το ίδιο και η ετήσια διήμερη Θεραπευτική Ενημέρωση της Κλινικής, η οποία λαμβάνει χώρα για 44 συναπτά έτη και αποτελεί μείζον γεγονός στη συνεχιζόμενη παιδιατρική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Η Κλινική εκπαιδευσε ένα τεράστιο αριθμό παιδιάτρων, δημοσίευσε πρωτότυπα ευρήματα στη διεθνή βιβλιογραφία και βοήθησε στην ίδρυση δύο νέων Πανεπιστημιακών Κλινικών και του Εργαστηρίου Ιατρικής Γενετικής στην Αθήνα. Είναι ενδιαφέρον ότι οι καθηγητές Χωρέμης και Ματσανιώτης είχαν ενστερνιστεί και εφαρμόσει κάτι που αναφέρθηκε πολλά χρόνια μετά από ένα

διάσημο βρετανό επιστήμονα τον A. Aynsley-Green: «Η βελτίωση της υγείας των παιδιών εξαρτάται από την έρευνα και η παροχή υπηρεσιών απαιτεί μια κουλτούρα που συνεχώς εξετάζει και κρίνει», Arch. Dis. Child. 78: 101, 1998

Το 1975, ως εκτοετής φοιτητής ιατρικής, έκανα το τρίμηνο της Παιδιατρικής στην Α' Πανεπιστημιακή Κλινική. Εντυπωσιάστηκα από την επιστημονικότητα και επαγγελματικότητα των μελών της, όπως ο Ξενοφώντας Κρίκος και από τον ίδιο τον καθηγητή Ματσaniώτη. Πιστεύω ότι αυτό το τρίμηνο καθόρισε και την επιθυμία μου να ακολουθήσω την Παιδιατρική ως το λειτούργημα της σταδιοδρομίας μου. Μετά τον πρώτο χρόνο ειδικότητας στην Παθολογία, όπως συνηθιζόταν τότε, έπρεπε να κάνω δύο χρόνια ειδικότητας στην Παιδιατρική. Έστειλα αιτήσεις σε πολλά εκπαιδευτικά προγράμματα των ΗΠΑ για να γίνω τελικά δεκτός από το Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης. Η συστατική επιστολή του αείμνηστου για το πρόσωπό μου ήταν καθοριστική. Όταν έφθασα στη Νέα Υόρκη, διαπίστωσα ότι τα παλαιότερα μέλη της Κλινικής, όπως ο Διευθυντής Joseph Dancis, τον ήξεραν και τον εκτιμούσαν από τα χρόνια που ο ίδιος είχε εκπαιδευτεί στο ίδιο πρόγραμμα.

Παρέλαβα από τους προηγούμενους διευθυντές ένα εξαιρετικό πανεπιστημιακό κλινικό, εκπαιδευτικό και ερευνητικό πρόγραμμα Παιδιατρικής, που παρά τα γνωστά εγγενή προβλήματα της χώρας, ανταγωνίζεται τα καλύτερα προγράμματα της Ευρώπης και της Αμερικής. Οφείλω να αποτίσω τιμή στους ανθρώπους που είχαν το σωστό όραμα και ιδέες και που έθεσαν ισχυρά θεμέλια. Σήμερα, η Πρώτη Παιδιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών εκτελεί κλινικό, διδακτικό, εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο, και έχει σημαντική δράση στη Δημόσια Υγεία της χώρας. Η Κλινική δέχεται πάνω από 100.000 επισκέψεις το χρόνο και κάνει πάνω από 20.000 εισαγωγές. Διδάσκει το ένα τρίτο των φοιτητών της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και εκπαιδεύει 60 ειδικευομένους στη γενική παιδιατρική και πάνω από 12 εξειδικευομένους σε διάφορες υποειδικότητες της παιδιατρικής. Διαθέτει δύο νέα μετεκπαιδευτικά προγράμματα Masters's/ PhD και πολλούς ερευνητές σε διάφορα στάδια της σταδιοδρομίας τους στην Κλινική και στο Χωρέμιο Ερευνητικό Εργαστήριο. Διαθέτει το πρώτο πρότυπο Πανεπιστημιακό Κέντρο Εφηβικής Ιατρικής της χώρας αναγνωρισμένο από την UNESCO ως μοναδική Έδρα Εφηβικής Υγείας στον κόσμο.

Ο Ιπποκράτης στις παραινέσεις του είχε γράψει:

«Αυτός που έχει αποφασίσει να ακολουθήσει την Τέχνη της Ιατρικής πρέπει να μετατρέψει τη Σοφία σε Ιατρική και την Ιατρική σε Σοφία». Πράγματι, τα μεγάλα έργα απαιτούν όραμα, υπομονή, επιμονή και άλλες αρετές, που όλες μαζί μας δίνουν αυτήν τη δύσκολη να ορίσει κάποιος έννοια της Σοφίας. Οι τέσσερις πυλώνες της Βιβλιοθήκης της Εφέσου ήταν η Γνώση, ο Χαρακτήρας, η Κρίση και η Σοφία. Προφανώς, οι αρχαίοι θεωρούσαν ότι οι πρώτες τρεις αρετές οδηγούν στην τέταρτη. Από την άλλη μεριά, σύμφωνα με τον Πλούταρχο, η Σοφία, μαζί με την Αυτοπειθαρχία, το Θάρρος και τη Δικαιοσύνη, αποτελούν τις τέσσερες θεμελιώδεις αρετές της Ψυχής. Σήμερα, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της σοφίας θεωρείται η σωστή συναισθηματική ρύθμιση, που χαρακτηρίζεται από θετικό συναίσθημα, ψύχραιμο χειρισμό της αβεβαιότητας και υπομονή. Η ηθική λογική (moral reasoning), η ταπεινοφροσύνη, η ικανότητα του συμπάσχειν (compassion) και ο αλtruισμός (αλλοκεντρικότητα= othercenteredness) είναι τα υπόλοιπα εξίσου βασικά στοιχεία της Σοφίας. Ο Άγγλος φιλόσοφος του 19ου αιώνα J. Mill έγραψε: «Μόνο αυτοί είναι ευτυχείς που έχουν το μυαλό τους σε κάποιο αντικείμενο διαφορετικό από τη δική τους ευτυχία, την ευτυχία των άλλων, τη βελτίωση της ανθρωπότητας, ακόμη και κάποια τέχνη ή κάτι άλλο όχι σαν μέσον αλλά σαν ιδανικό. Στοχεύοντας έτσι για κάτι άλλο βρίσκουν την ευτυχία στο δρόμο τους...».

Ο αείμνηστος Ματσaniώτης διέθετε πλήθος αρετών. Η ενασχόλησή του με το παιδί και την Παιδιατρική Κλινική που διεύθυνε, ως ιδανικά ζωής ήταν γνήσια, ένας μεγάλος σκοπός που τον γέμιζε ως άνθρωπο. Όλη του η ζωή χαρακτηρίστηκε από την αναζήτηση της γνώσης και της αριστείας. Υπήρξε στοργικός πατέρας, εξαίρετος γιατρός, δάσκαλος και ερευνητής, άριστος διοικητικός, ένα παράδειγμα προς μίμηση. Και τελειώνω με την έκφραση του θαυμασμού μου για τον ηρωισμό του μπροστά στο θάνατο, στην άνιση μάχη με ένα «εξαθλιωτικό» νόσημα, όπως ο ίδιος αποκαλούσε την επάρατη νόσο. Ο Γάλλος φιλόσοφος του 16ου αιώνα Michel de Montaigne, έγραψε κάτι που ταιριάζει απόλυτα στον αείμνηστο Νίκο Ματσaniώτη: «Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουμε την προοπτική του θανάτου είναι χωρίς αμφιβολία η πιο αξιοπρόσεκτη πράξη της ανθρώπινης ζωής».

Είθε η μνήμη του να παραμείνει αιωνία!